

СТАНОВИЩЕ¹

относно представени трудове за участие в конкурс за академичната длъжност ПРОФЕСОР по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Мултикултурализъм и медии), обявен от СУ „Св. Климент Охридски“ в ДВ, бр. 61 от 2 август 2022

Рецензент: Проф. доктор Михаил Минков

Кандидат: Доц. доктор Светлозар Кирилов

I. Оценка на научните и практическите резултати и приноси на представената за участие в конкурса научно-образователна продукция

Основният труд на кандидата - представлява монография от 439 страници, в която се сравняват особеностите и социалните проблеми на две маргинализирани общности: афроамериканската в САЩ и циганските в България. Използвам съзнателно думата "цигански". Както кандидатът отбелязва в книгата си, съвсем не всички жители на Балканите и Централна Европа с индийско потекло се определят като роми. Някои (например "египтяните" в Северна Македония) даже категорично отхвърлят термините "роми" и "ромски" и не желаят да бъдат наричани така. Други се определят като турци, власи, или българи.

Доколкото ми е известно, такова обстойно сравнение на афроамерикански и цигански общества се прави за първи път. Сравнението е от изключително значение за социалните науки, защото осветлява важен нерешен въпрос: защо някои малцинства (например евреи, китайци) се интегрират добре навсякъде, въпреки пречките, които срещат, и дори гоненията, на които са били подлагани, докато други (афроамериканци, цигани) изпитват затруднения.

В западните социални науки, особено в САЩ, се е наложил принципът за политическа правилност, според който не се допускат обяснения на социалните проблеми на афроамериканците чрез теории за тяхната култура, еволюционни теории, като тези на Rushton и други автори, теория на Lynn и Jensen и други за разлики в интелектуалния капацитет, и прочие. Подобни теории в наши дни се публикуват рядко, предимно в маргинални списания като *Mankind Quarterly*, и (особено теории от типа Rushton-Lynn) се заклеяват като расистки. Единственото политически приемливо обяснение е, че всички маргинализирани общности са жертви на расизъм, експлоатация, бедност, и социално разслоение), което им пречи да се интегрират.

В монографията си кандидатът застъпва междинно становище: пречките пред интеграцията на афроамериканците и циганите са както резултат от външни фактори (расизъм, дискриминация, бедност) така и вътрешни (тяхната собствена култура). Това е смела постановка, но добре представена и обоснована, с много примери от теренна работа на автора, както и позовавания на статистически данни.

Кандидатът е представил също трудове, в които търси кое може да наруши хармоничното

¹ Забележка: Препоръчителен обем на становището – 2-3 стандартни страници.

съществуване на обществата с голямо етническо, религиозно или расово разнообразие. Интересно е, че той вижда прилика между Корана и Библията: и двата текста са провиворечиви и могат да се използват, както за изграждане на толерантно отношение към другите религии, така и за насаждане на омраза.

Други приносни елементи в трудовете на кандидата са теориите за различните степени на толерантност ("три групи" или "концентрични кръгове"), които обясняват динамиката на интеграцията. Авторът използва и старата социоложка теорията за "ние" и "те" групи и по този начин я възкресява за социологията. Теорията се използва доста в изследванията на национални култури, които за съжаление са почти непознати в американските социоложки списания и дори често отхвърляни с редакторски аргумент "Това не е социология". Опитът на кандидата да изгради мост(че) между социологията и сравнителната културология е похвален, и трябва да му пожелаем успех в по-нататъшни опити от този род.

Кандидатът е представил и трудове на тема кино, както и политология (конфликтът между Русия и Украйна), които се въздържам да обсъждам, поради липса на достатъчно познания от моя страна.

Като цяло, смятам, че кандидатът третира известни научни проблеми по нови начини, обосновава или прилага нови теории (или съчетава съществуващи теории) към тези проблеми, предлага нови анализи и обяснения, за които използва нови факти. Това е съществен принос, при това самостоятелен, тъй като кандидатът публикува трудовете си самостоятелно.

Освен теоретичен принос, трудовете на кандидата биха могли да имат и практическа значимост, ако политиците в САЩ и България обръщаха повече внимание на подобни разработки. За съжаление, принципът на политическата правилност е много силно застъпен в САЩ и се разпространява и в целия свят, за сметка на научната обективност. Теории, които търсят проблемите на неуспяващите малцинства в самите тях засега нямат добри изгледи да бъдат възприети като основа на практически действия.

II. Бележки и препоръки

Една част от литературата по проблемите на афроамериканците използва така наречената теория на житейска стратегия (life history strategy theory), според която дезорганизираните социални среди, с висока непредвидимост и кратка продължителост на живота, предразполагат към краткосрочно ориентирани житейски стратегии: ранни сексуални контакти и размножение, минимални родителски грижи, липса на интерес към образование, и престъпна дейност с цел бърз материален успех и социален статус. В покрепа на тази теория се изтъква, че в Африка се наблюдават същите културни черти, като онези на чернокожите американци, и те със сигурност не са резултат на робство или експлоатация от европейци, защото се срещат и сред племена (например Кунг Сан в южните части на Африка), които докъм 1960 г. са имали минимални контакти с външния свят. Тази теория е анатемизирана от американската социология, особено от водещите списания по криминология (*Criminology*; *British Journal of Criminology*, и други), защото се предлага

най-вече от еволюционисти. Напоследък обаче теорията намира място в публикации в първокласни списания, като *Nature Human Behavior*, *Journal of Personality and Social Psychology* и други. Би било интересно да се използва тази теория за сравнение на афроамерикански и ромски общности и да се провери дали обяснява защо въпреки многото прилики, между двете общности има големи различия: например циганската престъпност рядко включва убийства или въоръжени грабежи, за разлика от афроамериканската.

Втора препоръка: Основният труд на кандидата да се преведе и издаде на английски език, за да се търси международен отзвук.

III. Заключение

Смятам, че кандидатът доц. Светлозар Кирилов Иванов, освен че покрива всички формални изисквания за академичната длъжност ПРОФЕСОР по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Мултикултурализъм и медии), има съществени научни приноси за развитието на обществените (социални) науки в световен план. Убедено предлагам да бъде избран за академичната длъжност, за която кандидатства.

Дата: 20 ноември 2022

Член на журито:

Проф. Михаил Минков